

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUN MEKANSAL DAĞILIMI *The Distribution of Turkish Population in London*

Dr. Ahmet UYSAL
MEB Yurtdışı İlişkiler Müdürlüğü
auysal77@hotmail.com

ÖZET

Dünyanın birçok yerinde bulunan Türk göçmenler göç edilen yer ve göç süreci gibi sebeplerden dolayı gittikleri yerlerde kendine özgü bir göç tecrübesi oluştururlar. Bu bağlamda, İngiltere'deki Türkler de İngiltere'de bulunan diğer göçmen toplulukları ve Avrupa'nın diğer ülkelerindeki Türklere kıyasla birçok açıdan farklılıklara sahip olması bu kendine özgülüğün en önemli göstergelerinden birisidir. İngiltere'de Türkler denildiği zaman Londra'daki Türkler; Londra'daki Türkler denildiği zaman da Kuzey Londra'nın Enfield, Haringey, Hackney ve Islington ilçeleri akla gelmektedir ve şehrin bu bölgesinde, yoğun Türk nüfusuna paralel olarak market, kebabçı, restoran gibi iş/emek mekânları; dernek, kahvehane, okul, cami, cemevigibi toplumsal ve kültürel mekânların varlığı ile adeta 'Küçük bir Türkiye' olarak isimlendirilen bu bölge her ne kadar anavatan ile benzerlikler gösterse de kendine özgü özellikleri olan bir yerdir. Bu çalışmanın birinci amacı; Londra'daki Türk mekânlarını resmederek bu bölgeyi hangi unsurların özgün kıldığını sorgulamaktır. Bu amaca temel oluşturacak şekilde bir diğer amaç ise, Londra'daki Türklerin göç tarihi ile beraber Türk nüfusu hakkında bilgi vermektir.

Anahtar Kelimeler: Türk göçü, nüfus, mekansal dağılım

ABSTRACT

Turkish migrants, which are in the diverse area of the world, has special and unique experience due to the attitudes of host countries and the process of migration. In this context, Turkish community in London has greatly different features in the respect of both other migrant communities in United Kingdom and Turkish migrants in other European countries. Turkish population in London intensify in the districts of North London such as Enfield, Haringey, Hackney and Islington, and this region is called "The Small Turkey" due to having so many labour spaces owned by Turkish people such as markets, kebab shops and restaurants, and due to the number of social and cultural spaces such as organizations, coffee houses, schools, mosques, cemevis that Turkish people frequent. Even if the region has some features of both the homeland and the host country, it is a unique and distinctive place. Thus, my

first aim in this paper is to describe the places belong to Turkish people in London, and to examine what makes the region distinctive and to inform briefly the history of Turkish migration and Turkish population in London.

Keywords: *Turkish migration, population, distribution*

1. GİRİŞ

Özellikle 1950'lerden sonra Türkiye'den, gelişmiş ülkeler başta olmak üzere, dünyanın birçok yerine göç yaşanmıştır. Yurt dışında yaşayan 5 milyonu aşkın Türkün yaklaşık 4 milyonu Batı Avrupa ülkelerinde, 300 bini Kuzey Amerika'da, 200 bini Ortadoğu'da, 150 bini Avustralya'dadır. Buna göre, yurt dışında yaşayan Türklerin en büyük kısmını oluşturan ülkeler Avrupa ülkeleridir ve bunlardan biri de İngiltere'dir. Sonyel (1998)'e göre 'sessiz bir azınlık' ya da Enneli (2005)'e göre 'görünmez bir topluluk' olan İngiltere'deki Türkler; Hindistanlılar, Pakistanlılar, Karayib Adalılar, Polonyalılar gibi diğer göçmen grupları ile karşılaştırıldığı zaman daha az dikkat çekicidir. Bu durumun en önemli sebeplerinden birisi, İngiltere'deki Türk nüfusun diğer göçmen topluluklarına göre daha az olmasıdır. Tam da bu noktada bir diğer altı çizilmesi gereken husus ise, İngiltere'deki Türklerin diğer Avrupa ülkelerindeki Türklere göre de daha az dikkat çekiyor oluşudur. İngiltere'ye olan Türk göçlerinin diğer Avrupa ülkeleriyle benzer yanları olduğu gibi birçok farklı yanları da vardır. Bu farkların en başta geleni göçmen nüfusu ile ilgilidir. Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika gibi Avrupa ülkelerine kıyasla İngiltere'de daha az Türk bulunmaktadır. Bir diğer fark ise, göç politikası ile ilgilidir. İşçi akımının düzenli gerçekleşmesini kolaylaştırmak ve göçmen işçilerin ve işverenlerin ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla Türkiye sırasıyla Almanya ile 1961'de, Avusturya, Belçika ve Hollanda ile 1964'te, Fransa ile 1965'te ve Avustralya ile 1967'de işgücü anlaşması imzalanmıştır¹. Bu bağlamda ifade etmek gerekirse, Türkiye ile İngiltere arasında işçi alımına dair bir anlaşma yoktur. Bu sebeple göç politikaları açısından, Türkiye'den İngiltere'ye olan göçler Avrupa'daki asıl Türk göçmen nüfusunu oluşturan diğer Avrupa ülkelerinden farklılık göstermektedir. İngiltere'ye

¹Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanlığı, Yurt Dışında Yaşayan Türk Vatandaşları, (Çevrimiçi) http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa, 27 Nisan 2013.

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

göç eden Türkler belli bir plan dâhilinde ve devlet desteği ile göç etmekten ziyade kendi imkânları ile göç etmişlerdir.

Yukarıda ifade edilen farkların haricinde ve aslında en önemli bir diğer farklılık ise, İngiltere'ye ilk olarak Kıbrıslı Türklerin göç etmiş olmasıdır. Hatta İngiltere'deki Türklerin büyük bir çoğunluğunu Kıbrıslı Türkler oluşturmaktadır. Son yıllarda Türkiyeli göçmenlerin sayısında artış olsa da İngiltere'de hâlâ Kıbrıslı Türklerin oranı daha fazladır. Kıbrıslı Türklerin Avrupa ülkeleri içinde yalnız İngiltere'ye göç etmiş olmaları ise ayrıca dikkate değerdir. Bunun en büyük sebebi geçmişte İngiltere ile Kıbrıs arasında kolonyal bir bağ olmasıdır.

Bir diğer fark, İngiltere'de Türk nüfusunun diğer Avrupa ülkelerinin aksine yalnız bir şehirde toplanmış olmasıdır. Diğer Avrupa ülkelerindeki Türkler o ülkenin birçok şehrine dağılmışken, İngiltere'deki Türklerin neredeyse tamamına yakını Londra'ya yerleşmiştir. Özellikle son yıllarda diğer şehirlerdeki Türk nüfusunun sayısı artmış olsa da göçlerin ilk başladığı 1950'li yıllardan günümüze kadar İngiltere'deki Türkler denilince ilk akla gelen şehir Londra'dır. Bu durum göçmenlerin söylemlerine de yansımıştır. Göçmenlerin çoğu 'İngiltere'ye geldim ya da göç ettim' ifadesinin yerine 'Londra'ya geldim ya da göç ettim' ifadesini kullanmaktadır. Londra'daki Türkler denildiği zaman, dolaylı olarak, İngiltere'deki Türkler kastedilmiş olur.

2011 yılı nüfus sayımına göre Londra'nın nüfusu 8,173,941'dir. Bu nüfus sayımına göre göçmenler doğum yeri ülkesine göre sıralandığı zaman ilk sırada Hindistanlılar vardır. Daha sonra ise sırasıyla, Polonyalılar, İrlandalılar, Nijeryalılar, Pakistanlılar, Bangladeşliler, Jamaikalılar, Sri Lankalılar, Fransızlar, Güney Afrikalılar, Kenyalılar, Somalililer, ABD'liler, İtalyanlar, Ganalılar, Türkiyeliler, Almanlar, Avustralyalılar, Romanyalılar, Filipinler, Portekizliler, Litvanyalılar, Çinliler, İranlılar, İspanyalılar gelmektedir. Londra'daki göçmenlerin doğum yeri ülkelerine bakıldığı zaman, Türkiye on altıncı sıradadır. Londra'da üç yüzden fazla dil ve lehçenin konuşulduğu düşünülmektedir. Bu yönü ile çok kültürlü bir şehir olan Londra'da dünya kültürlerine ait birçok unsuru görmek mümkündür. Londra'da İngilizce haricinde konuşulan ikinci dilin yaygınlığına bakıldığı zaman ilk dikkat çeken husus Polonyacanın (Lehçe) son yıllarda arttığıdır. İkinci dikkat çeken özellik ise, kolonilerden gelen göçmenlerin genelde İngilizce konuşuyor

olmasıdır. Londra’da ikinci dil olarak konuşulan diller arasında Türkçe yedinci sıradadır. O halde, kısaca şöyle denilebilir: Londra dünyanın birçok yerinden göç almış bir şehirdir ve bu çok kültürlü yapısını şehrin birçok yerinde görmek mümkündür. Bu çeşitliğin içinde, Londra’daki göçmen topluluklarından birisi de Türklerdir.

Bu çalışmada, Londra’daki Türk nüfusunun mekansal dağılımını yansıtmak esas amaçtır. Ayrıca bu dağılımı oluşturan bir temel olduğu için İngiltere’deki Türklerin göç tarihi ve nüfus özelliklerinin kısa değerlendirmesini yapmak bir diğer amaçtır. Daha önce yapılmış çalışmalar, Home Office’in nüfus verileri ve yasa gözlemleri çalışmanın veri kaynaklarını oluştururken aynı zamanda sahada yapılmış görüşmeler ve sohbetler bir diğer önemli bilgi kaynağı olmuştur. Bu bağlamda ifade etmek gerekirse bu makale yazarın daha önce yapmış olduğu doktora çalışmasından yararlanılarak oluşturulmuştur. Çalışmanın esas amacı Londra’daki Türklerin mekansal dağılımını göstermek olduğu için ‘tasvir’e dayalı bir metodoloji kullanılmışken sonuç bölümünde geleceğe dair öneriler çerçevesinde yorumlarda da bulunulmuştur.

1.1. Londra’ya Türk Göçünün Tarihsel Gelişimi ve Londra’daki Türk Nüfusu

İngiltere’ye olan Türk göçlerini dört döneme ayıran Düvel (2000)’in yaptığı sınıflandırmaya göre; *birinci dönem*, 1940’larda başlar ve 1970’lere kadar devam eder. Bu dönem Kıbrıslı Türklerin İngiltere’ye göçüdür. *İkinci dönem*, Türkiye’deki 1980 askeri darbe sonrası dönemidir. Bu dönem Türkiye’deki siyasal karmaşayı sebep gösterip Türkiye’den İngiltere’ye göçen Türkiyeli Türklerin göçüdür. *Üçüncü dönem*, 1990’lar dönemidir. Bu dönem, Türkiye’nin Kürt kökenli vatandaşlarının daha çok sığınmacı olarak İngiltere’ye yaptığı göçlerdir. *Dördüncü dönem* 1990’ların sonlarındaki dönemdir. Bu 2000 yılları da kapsayan bu dönem, Türkiye’den turist, iş adamı, öğrenci, çocuk bakıcısı vizesiyle gelip vize süresini aşarak İngiltere’de kalanlara ait göçlerdir. Bu dört göç dönemi arasında farklılıklar olduğu kadar benzerlikler de vardır ve ayrıca bir dönemde yaşanan göçleri tek bir sebebe indirgemek doğru değildir. Göç tarihini dönemlere ayırmak yaşanan göç sürecini daha iyi kavramak içindir. Bunların bir bütünün parçası olduğu unutulmamalıdır ve her dönemde yaşanan göçler, içinde birçok sebep barındırdığı gibi aynı zamanda birbiri ile de bağlantılıdır.

İngiltere nüfusuna dair temel kaynak her on yılda yapılan nüfus sayımı verileridir. En son olarak 2011 yılı nüfus sayımı verileri ve öncesindeki 2001 yılı verileri, İngiltere’de ne kadar Türk var sorusuna cevap vermek için bakılması gereken kaynaklardır. Ancak bu tek başına yeterli değildir. İngiltere’deki nüfus sayımında sorulan soruların cinsi, ülkede bulunan Türk sayısı hakkında kesin bir bilgi verememektedir. Bu yüzden, İngiltere’deki Türk nüfusunun sayısı tartışmalıdır. Nüfus sayımında etnisite ve doğum yeri ülkesi soruları ülkede yaşayan Türklerin kesin sayısını yansıtamamaktadır. “Hangi etnisitedensin?” sorusuna verilecek cevapların şıkları; Beyaz Britanyalı, Diğer Beyaz, Siyahi Karayibli, Siyahi Afrikalı, Asyalı Hintli, Asyalı Pakistanlı ve diğer etnisiteler gibi geneli kapsar. Hangi etnisitedensin sorusuna verilecek cevaplar arasında Türk şıkkı yoktur. Bu soruya bazı Türkler ‘diğer Beyaz’ diye cevap verirken bazıları ‘Asyalı’ ya da ‘diğer’ diye cevap vermektedirler. Bu yüzden hangi etnisitedensin sorusuna verilen cevaplara bakarak İngiltere’deki Türk sayısına ulaşamaz. Nüfus sayımının bir diğer sorusu ise doğum yeri ülkesinin sorulmasıdır. İngiltere’deki Türklerin sayısına ulaşmak için bu soruya verilen cevaplara bakmak da tartışmalıdır. Doğduğu yere göre kişiler sınıflandırıldığında, birinci kuşak Türkler doğum yeri sorusuna Türkiye derken ikinci kuşak Türkler bu soruya İngiltere diye cevap vermektedirler. Dolayısıyla resmi nüfus kayıtlarında İngiltere’de doğmuş olan ikinci ve üçüncü kuşak Türkler Türkiyeli olarak görülmemektedir. Aynı durum Kıbrıslı Türkler için de geçerlidir. İkinci ve üçüncü kuşak Kıbrıslı Türklerin doğum yeri ülkesi İngiltere olduğu için nüfus sayımında Kıbrıs olarak gözükmemektedirler. İngiltere’deki Kıbrıslı Türklerin sayılarına ulaşmak için bir zorluk daha vardır. Kıbrıslı Türkler, doğum yerin neresidir sorusuna Kıbrıs diye cevap verirken Kıbrıslı Rumlar da aynı soruya Kıbrıs diye cevap verdiği için doğum yeri Kıbrıslı olanların ne kadarının Türk ne kadarının da Rum olduğunu ayırmak kolay değildir. Kısacası, İngiltere’deki Türklerin sayısına dair yapılan çalışmalar, bu tartışmalı durumu ifade ettikten sonra hem nüfus verileri hem de kişisel gözlem ve daha önce yapılmış çalışmaları birleştirerek bir nüfus tahmini yapmaktadırlar.

İngiltere’ye ilk göç eden Kıbrıs Türklerin ilk göçleri 1930’larda adeta damla misali olurken esas göç 1950’ler ile 1960’larda olmuştur (Ladybury, 1977). Sonyel (1988)’e göre ise ilk göçler 1945 ile 1955

yılları arasında olmuştur. Ada'nın 1878'ten 1960'a kadar Britanya kolonisi olması, Kıbrıslıların İngiltere'yi göç edilecek yer olarak seçmesinde etkili olmuştur. Kıbrıs'tan İngiltere'ye olan göçler, Britanya Ordusu'nun çekildiği ve Britanya'nın koloniyel varlığına bağlı olarak iyi gelir getiren işlerin kaybolduğu 1960 ve 1961 yıllarında çok artmıştır. Bu ayrıca 1962 Birleşik Krallık Göç Yasası'nın hayata geçmesinden önceki zaman dilimine denk düşmektedir. Bu göçler, Ladybury (1977, s.303)'e göre "daha iyi gelir elde etmek amacıyla yapılan ekonomik sebepli" bir göçtür. 1963 yılından sonra adada, Kıbrıs Türkleri ve Kıbrıs Rumları arasındaki çatışmanın artmasıyla gerçekleşen göçlerin ise ekonomik sebeplerle beraber siyasal sebeplerle de bağı vardır. II. Dünya Savaşı sonrasında özellikle Londra'nın sanayi ve hizmet sektöründe birçok elemana ihtiyaç duyması göçü etkileyen bir diğer unsurdur (Thomson, 2008,s.7). Kısacası koloniyel bağ ve II. Dünya Savaşı sonrası Britanya'nın iş gücüne ihtiyaç duyması sebebiyle Kıbrıslılar Britanya'yı göç edecek ülke olarak seçmişlerdir (King vd., 1982,s.96). II. Dünya Savaşı'ndan önce Kıbrıs'tan Britanya'ya yaşanan göçlerin çoğunluğunu Kıbrıslı Rumların yaptıkları göçler oluşturmaktadır. Bu yıllarda Britanya'da 7000 ila 8000 arasında Kıbrıslı nüfusu vardır. Bu Kıbrıslı nüfusun içindeki 50 kişi Kıbrıslı Türklerdir ve onlar da Londra'ya yerleşmişlerdir (Oakley, 1989).

Kıbrıslı Türklerin göçleri Kıbrıslı Rumların göçlerine benzemektedir. İkisi de büyük ölçüde bütün ailenin göçüdür ve Birleşik Krallık'a yerleşme amacıyla yapılmıştır (Constantinides, 1977). Bu göçler ilk olarak erkeklerin göçmesiyle daha sonra da eşlerin ve çocukların göçe katılması şeklinde olmuştur. 1931'de toplam göç edenlerin beşte biri erkek iken 1971'de bu oran eşitlenmiştir (Sonyel, 1988,s.11). Göç edenlerin Britanya'ya yerleşme amacına ilaveten göçmenler, Kıbrıslı Türk kimliğini ve Kıbrıs ile bağlarını devam ettirmeyi de amaçlar. (Ladybury, 1977). Robin ve Aksoy (2001,s.690)'a göre Kıbrıslı Türkler "Britanya yaşam tarzına benzerliklerini pragmatist bir çaba olarak vurgulamaktadırlar". Bu dönemde göç eden Kıbrıslı Türklere iş ve barınma sorununu çözmeye Britanya'ya daha önce gelen Kıbrıslı Rumlar yardım etmişlerdir. Kıbrıslı Türkler ilk geldikleri zaman daha çok tekstil sanayinde, otellerde, restoranlarda ve barlarda çalışmışlardır. Daha sonraları çoğu Kıbrıslı Türk bu sektörlerde kendi işini kurmuştur.

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

Kıbrıs'ta 1963-64 yılları arasında ortaya çıkan, 1974 yılında adanın ikiye bölünmesiyle neticelen olaylarda adada yaşayan iki halk arasından gerilim var iken İngiltere'ye göç etmiş Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar arasında ilişkiler, adanın aksine iyi bir şekilde devam etmiştir (Thomson, 2008,s.8). Bunun sebebi “karşılıklı bağımlılık ve Kıbrıs'tan İngiltere'ye yaşanan göçlerin şiddet olaylarının başladığı 1963 yılından önce olması”dır. Şiddet olaylarının başlamasından sonra, adanın iki ayrı devlete bölünmesine denk düşen 1970'li yılların ortalarında, Kıbrıs'tan İngiltere'ye bir başka göç dalgası daha olmuştur.

Kıbrıslı Türklerin sayısı daha önce bahsedilen sebeplerden dolayı tartışmalıdır. Nüfus sayımı verilerine göre, Kıbrıslı Türkler ile Kıbrıslı Rumlar'ın sayısını birbirinden ayırmak zordur. Kıbrıs'tan İngiltere'ye 1950 ve 1960'lı yıllarda yoğun göçlerin ardından 1971 yılında İngiltere'deki Kıbrıslıların sayısı 72,665'e ulaşmıştır. 1981 yılında ise bu sayı 84,327'e çıkmıştır. Bu adanın iki ayrı bölüme ayrılmasından sonra yaşanan ilave göçlerin kanıtıdır. Bu sayı 1991'de 78,191 iken 2001 yılında 77,156'dır. 2011 yılı nüfus sayımına göre, İngiltere'deki Kıbrıslıların sayısı 76,973'tür. Daha önce ifade edilen sebeplerden dolayı çoğu araştırmacı nüfus sayımı verileri tartışmalı olduğu için İngiltere'deki Kıbrıslı Türk sayısını başka yöntemlerle bulmaya çalışmıştır. Örneğin, Constantinides (1977,s.272) 1971 yılı nüfus sayımı verilerini ikiye katlarsak İngiltere'de doğan ikinci kuşak ile beraber tüm Kıbrıslıların (Türk ve Rum nüfus beraber) sayısının 140,000 olacağını iddia eder.(Ladybury 1977,s.305) ise, 1970'lerin ortasında İngiltere'de yaşayan Kıbrıslı Türklerin sayısını 40,000 olarak tahmin etmektedir. Bu iki yazarın tahminlerinden çeyrek yüzyıl sonra, bir başka ifadeyle nüfusa bir kuşağın daha eklenmesinden sonra, Robin ve Aksoy (2001:689) İngiltere'deki Kıbrıslı Türklerin sayısını 100.000 olarak tahmin etmektedirler. Daha yakın bir tarihte ise Enneli (2005), İngiltere'deki Kıbrıslı Türklerin sayısını 120.000 olarak ifade etmektedir. KKTC Dış İşleri Bakanlığı 2001 yılında İngiltere'de Kıbrıslı Türklerin sayısını 200.000 olarak ifade etmiştir. *Home Affair Komitesi* 2011 yılında İngiltere'de bulunan Kıbrıslı (Türk ve Rum nüfus beraber) sayısını 300.000 olarak ifade etmiştir. Kıbrıs ve Türkiye kaynaklı gazetelerde ya da Londra merkezli yerel Türk gazetelerinde Birleşik Krallık'ta bulunan Kıbrıslı Türklerin sayısı daha yüksek ifade edilmektedir. Örneğin Kıbrıs Gazetesi 2008 yılında yalnız Londra'da yaşayan Kıbrıslı Türklerin

sayısını 280.000 olduğunu iddia etmiştir. Hürriyet Gazetesi’den Armin Laschet, Britanya’da yaşayan Kıbrıslı Türkler’in sayısının 350.000 olduğunu söyler. Kıbrıs Gazetesi’den Cemal Akay 2011 yılında bu sayının 400.000 olduğunu ileri sürmüştür. Görüldüğü gibi İngiltere’deki Kıbrıslı Türk sayısı hakkında kesin bir sayı verilememektedir. 1950 ve 1960’lı yıllardan itibaren Birleşik Krallık’a göç eden Kıbrıslı Türkler artık ikinci ve üçüncü kuşak ile beraber varlıklarını sürdürmektedirler. Bütün bu verilerden ve kişisel gözlemlerden hareketle İngiltere’de bulunan Kıbrıslı Türklerin sayısı 130.000 olarak ifade edilebilir ve bu sayı bu çalışmada da esas olarak kabul edilecektir.

Kıbrıslı Türklerin nüfus sayısı hakkında bilgi verildikten sonra Londra’ya Kıbrıslı Türklerden sonra gelen Türkiyelilerin göç hareketlerine bakılacak olursa, ilk ifade edilmesi gereken Türkiye’den İngiltere’ye ilk göçlerin 1960’ların sonları ile 1970’lerin başlarında yaşanmış olmasıdır. Aynen Kıbrıslı Türklerde olduğu gibi ilk önce erkek nüfus daha sonra da onların eşleri ve çocukları göç etmişlerdir. 1960’ların sonu ve 1970’lerin başında göç eden erkeklere 1970’lerin sonunda ve 1980’lerin başında kadınlar ve de çocuklar katılmıştır. Bu göçlerin büyük bir çoğunluğu İzmir ve Ankara gibi büyük şehirlerin olduğu Türkiye’nin batısından olmasına karşın aslında bu göçler kırsal alandan yapılan göçlerdir. Yani bu göçmenler ilk önce Türkiye’de kırsal alandan şehirlere, daha sonra oradan da Britanya’ya göç etmişlerdir (Mehmet Ali, 2001). 1960’ların sonunda büyük bir ölçüde ekonomik sebeplerle yapılan göçler 1980’lerde farklı bir boyut kazanmıştır. Türkiye’de 1980’de gerçekleşen askeri darbe Türkiye’den İngiltere’ye yaşanan göçleri artırdığı gibi ayrıca ona siyasi bir boyut katmıştır. Bu sebeple göç edenlerin içinde entelektüeller, öğrenciler, sendikacılar da vardır. Bunlar şehir orjinlidir ve Türkiye’deki şehirlere İngiltere’ye siyasal sebeple göç etmişlerdir (Erdemir vd.,2007).

Kıbrıslı Türkler İngiltere’ye yerleşip iş sahibi olduktan sonra Türk yemekleri pişirilen restoranlar açmaya başlamışlardır. Özellikle “kebab” ve diğer Türk yemeklerinin pişirilmesi konusunda Kıbrıslı Türkler fazla tecrübe sahibi olmadığı için bu alanda istihdam edebilecekleri aşçı ve şefleri Türkiye’den temin etmişlerdir. Bu da Türkiye’den İngiltere’ye yaşanan göçleri etkileyen bir diğer husustur (Thomson, 2007).

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

1980'lerin sonları ve 1990'lerin başlarında ise Türkiye'den İngiltere'ye olan göçler daha çok Türkiye'nin doğu bölgelerinden olmuştur. Türkiye'nin Kürt kökenli vatandaşlarının yoğun olarak göç ettiği bu dönemde göç edenlerin büyük bir çoğunluğu sığınmacı ve mülteci olarak göç etmişlerdir (Enneli, 2005). Türkiye'den İngiltere'ye 1989 yılında sığınmacı olarak başvuruların sayısı 4, 650 ile tavan yapmıştır. 1990'lar boyunca sığınmacı olarak başvuruların sayısı yıllık ortalama 1500 ile 2000 arasındadır. Fakat 2000'li yılların başında tekrar yükselmiştir ve sığınmacı olarak başvuruların yıllık ortalama sayısı 4000'lere ulaşmıştır. 2000'li yılların ortalarına doğru ise bu sayı hızlı bir şekilde yıllık 1000 civarına düşmüştür İngiltere'ye sığınmacı olarak başvuran ülkeler arasında 2005 yılına kadar Türkiye ilk 10 ülke arasında yer alırken 2005 yılından sonra Türkiye'den İngiltere'ye sığınmacı olarak başvuruların sayısı epey düştüğü için Türkiye ilk ülkeler arasında bulunmamaktadır (Home Office, 2011). Türkiye'den İngiltere'ye iltica edenler dönemlere ayrıldığında 1986 yılından 2005 yılına kadar sürekli bir artış gözlemlenmektedir. Bu yıllar arası Türkiye'den İngiltere'ye yaşanan göçlerde iltica ederek göç edenler hakim unsurdur. Yaklaşık yirmi yıllık bu dönemde 35 bin kişi Türkiye'den İngiltere'ye iltica etmiştir (Tablo 1). Ancak 2005 yılından sonra iltica edenlerin sayısı oldukça azalmıştır. İltica edenlerin toplumsal yapısına bakıldığı zaman genel olarak Türkiye'nin Kürt ve Alevi kökenli vatandaşlarının bu tip göçlerde esas öge olduğu gözlemlenmektedir.

Yıllar	İltica Eden Kişi Sayısı
1986-1990	4,549
1991-1995	9,320
1996-2000	11,795
2001-2005	10,905
Toplam	35,569

Kaynak: Home Office, 2011

Peki iltica edildikten sonra göçmenleri nasıl bir hayat bekler? Son on beş yılda göz altına alma, başvuru haklarının sınırlandırılması ve sığınmacıların çalışma haklarının kaldırılması gibi uygulamalarla iltica kurallarının zorlaşması bütün iltica edenler gibi Türkiye'den iltica edenlerin yaşamlarını zorlaştırmıştır (Thomson, 2007). İltica edenlerin büyük bir çoğunluğu iltica başvurularının sonuçlanması için uzun bir süre bekledikleri için bu durum onları psikolojik ve toplumsal olarak

etkilemiştir. Ayrıca bunlara uyum sorunu eklenince sorun daha da büyümüştür. İltica edenler içinde Londra'da yakını olanlar yasak olmasına rağmen bir işe girmişlerdir. Bu da onlara ilave ekonomik katkı sağlamıştır.

İngiltere'ye göç eden Kıbrıslı Türkler nasıl daha önce göç etmiş Kıbrıslı Rumlara yakın yerlere yerleşmişlerse, Türkiye'den İngiltere'ye göç edenler de iş ve barınma sorununu daha kolay çözebilmek amacıyla Kıbrıslı Türklerin yerleşmiş olduğu yerlerin yakınına yerleşmişlerdir ve belli bir zaman sonra aynen Kıbrıslı Türklerde olduğu gibi Türkiyeli Türklerde kendi iş yerlerine sahip olmuşlardır (Enneli, 2005:15).

İngiltere'de bulunan Türkiyeli Türklerin sayısı aynen Kıbrıslı Türklerin sayısında olduğu gibi tartışmalıdır. Bunda, daha önce ifade edilen sebepler etkilidir. Nüfus hakkında en önemli veriyi oluşturan 2001 yılı nüfus sayımına göre, İngiltere'de bulunan Türkiye doğumlu kişiler 54,079 kişidir. 2009 yılında ONS'nin yaptığı tahmine göre ise İngiltere'de bulunan Türkiye doğumlu kişilerin sayısı 72 bindir. Son nüfus sayımı olan 2011 nüfus sayımına göre ise, İngiltere'de bulunan Türkiye doğumluların sayısı 91 bin 115 kişidir. Bu nüfusun 59,596'sı yani yüzde 65'i Londra'da yaşamaktadır. Home Office ve Londra Türk Konsoloslukuna göre İngiltere'de bulunan Türkiyelilerin sayısı yaklaşık 150 bindir. Atatürkçü Düşünce Derneği'nin Londra şubesi, İngiltere'de Türkiye orjinli kişi sayısının 300 bin olduğunu ifade eder. 2011 yılında Londra'yı ziyaret eden Türkiye Cumhuriyeti Dış İşleri Bakanı, İngiltere'de Kıbrıslı ve Türkiyeli yaklaşık 400 bin Türk yaşadığını ifade etmiştir. Bütün bu verilerin ışığı altında İngiltere'deki Türklerin sayısı 120 bin olarak tahmin edilebilir ve bu sayı bu çalışmada esas olarak kabul edilecektir.

Ayrıca bir diğer konu ise, Türkiye'den göç edenlerin etnisitesi hakkındaki tartışmalardır. Hem nüfus sayımı hem de iltica başvurusu hakkındaki verilere bakıldığı zaman Türkiye'den İngiltere'ye göç edenlerin etnisiteleri hakkında bilgiye ulaşılması oldukça zordur. Aynen Kıbrıs'ta olduğu gibi Türkiye'den göç edenlerin ne kadarının Türk ne kadarının Kürt olduğunu kesin olarak ifade edemeyiz. Bu ancak tahminler ve saha gözlemleri ile mümkündür. Thomson (2007,s.20)'a göre İngiltere'de 50,000 civarında Türkiyeli Kürt bulunmaktadır.

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

İngiltere'de Kıbrıs ve Türkiye'nin haricindeki yerlerde göç etmiş Türkler de bulunmaktadır. Sayıları Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeli Türkler kadar olmasa da Bulgaristan, Yunanistan, Makedonya, Romanya gibi Balkan ülkelerindeki Türklerden, Azerbaycan'dan, Irak ve Suriye Türkmenlerinden İngiltere'ye göçler yaşanmıştır. Özellikle, Bulgaristan'ın Avrupa Birliği'ne girmesinden sonra Bulgaristan'dan İngiltere'ye göç edenlerin sayısı artmıştır. Araştırmalarım göre, göç edenlerin içinde Türkler de vardır. Ancak resmi kayıtlara göre göç edenler geldikleri ülkeye göre değerlendirildiği için, göç edenlerin ne kadarının Türk olduğuna dair bir veri yoktur. Bulgaristan'daki Türk nüfusu tüm nüfusun yaklaşık yüzde onluk kısmına denk düştüğü için gelenler arasında Türk nüfusunun dikkate değer boyutta olduğu kesindir. İngiltere'de sayıları çok az olsa da Irak ve Suriye Türkmenleri de vardır. Irak Türkmen Cephesi'nin faaliyetlerinde bulunan Sündüs'ün İngiltere'de yaşayan Türkmenlerin sayısı hakkında fikirleri şöyledir: "İngiltere'de yaklaşık yüz elli kişi civarında Irak Türkmen'i vardır. Aynı sayı yaklaşık olarak Suriyeli Türkmenler için de geçerlidir. Bu çok az olan nüfusun da büyük bir çoğunluğu Londra'da yaşamaktadır".

Sonuç olarak, İngiltere'ye yaklaşık altmış yıl önce göç etmeye başlayan Türklerin İngiltere'deki toplam nüfusu, diğer azınlıklara göre oldukça az olmasına rağmen artık büyük bir topluluk olacak sayıya ulaştıkları da söylenebilir. Bütün bu tartışmalar ışığında İngiltere'de bütün Türklerin sayısı 300 bin olarak ifade edilebilir. Bunun 130 bini Kıbrıslı Türkler 120 bini de Türkiyeli Türklerdir. Ayrıca İngiltere'deki 250 bin nüfusun yaklaşık %75'i Londra'da yaşamaktadır (Uysal,2014).

İngiltere'deki Türk nüfusunun miktarı yaşanan göçlerin tarihsel gelişimi ile ele alındıktan sonra incelenmesi gereken bir diğer önemli konu nüfus özellikleridir. Nüfus miktarına dair resmi verilerin bile tartışmalı olduğu bir ortamda nüfus özelliklerine dair verilerin neredeyse hiç olmaması gayet doğaldır. O yüzden Londra'daki Türklerin nüfus özelliklerine dair bilgileri resmi verilerden elde edemiyoruz. Ancak daha önce yapılmış çalışmaları ve kendi gözlemlerimizi bir arada değerlendirerek bu konuda genel bir tablo çizilebilir.

Enneli (2005) ve Önal (2000)'ın ankete dayalı yapmış oldukları kapsamlı bir saha araştırması bizlere Londra'daki Türklerin nüfus özellikleri hakkında genel olarak bilgi vermektedir. İlk olarak

Londra'daki Türk nüfusunun nerede doğduklarına baktığımız zaman doğum yeri ülkeleri ile göç tarihi arasında paralellik gözlenmektedir. Yani Kıbrıslı Türklerin büyük bir çoğunluğu İngiltere doğumludur. Bu durum normaldir çünkü Kıbrıslı Türklerin göç tarihi neredeyse altmış yıl öncesine kadar gitmektedir ve artık üçüncü ve dördüncü kuşak Kıbrıslı Türklerin varlığı söz konusudur. Bu kuşakların neredeyse tamamı da İngiltere'de doğmuştur. Hatta 1950 yılında Londra'ya geldikten sonra hem kendi çocukları, daha sonrada torunları Londra'da doğan birçok kişi vardır. Türkiyeli göçmenlerin ise durumu biraz daha farklıdır. Türkiyeli göçmenlerin büyük bir çoğunluğu anavatanda doğmuştur. Ancak ikinci nesil Türkiyelilerin arttığı günümüzde Londra'da doğanların sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Türkiye'nin Kürt kökenli vatandaşlarının ise büyük bir çoğunluğu İngiltere'ye en son gelen göçmen grubu olduklarından İngiltere doğumluların sayısı oldukça azdır. Enneli (2005,s.23)'nin saha çalışmasında İngiltere doğumlu olanların oranı sırasıyla Kıbrıslı Türklerde (%66), Türkiyeli Türklerde (%36), Türkiyeli Kürtlerde (%3)'tür. Bu oranların miktarı araştırmalara göre değişse de, genel olarak Kıbrıslı Türk nüfus içinde İngiltere doğumluların oranı en yüksektir. En düşük orana ise Türkiye'nin Kürt kökenli vatandaşları sahiptir.

Nüfusun yaşlara göre dağılımı konusunda genel bir durum değerlendirmesi yapılacak olursa, bu konuda gözlemlere dayalı bir tablo çizilebilir. İlk göçmen grubu Kıbrıslı Türkler olduğu için Londra'daki Türk nüfusu içinde en yaşlı nüfusun Kıbrıslı Türkler arasında olması normaldir. Üç sene zarfında çalıştığım Türk okullarında ders arasındaki teneffüsler bile bu konuda yeteri kadar bilgi vermektedir. Kıbrıslı Türklere ait okullarda öğrenci velileri arasında birçok yaşlı kişiler görmek mümkünken Türkiyeli Türklere ait okullarda öğrenci velileri arasında yaşlı görmek pek mümkün değildir. Ayrıca toplumsal organizasyonlar arasında Kıbrıslı Türklere ait bizzat ismi 'Yaşlılar Kulübü' olan üç tane dernek vardır. Bu derneklerin haricinde bazı derneklerin üyelerinin büyük bir çoğunluğu yaşlılıklardan oluşmaktadır. Türkiyeli göçmenlerin kurduğu dernekler arasında sadece yaşlılara hitap eden dernekler olmadığı gibi, üyeleri arasında yaşlıların çoğunlukta olduğu dernekler neredeyse yok gibidir. Buna göre, Kıbrıslı Türkler arasında yaşlı nüfusun daha çok olduğu sonucuna ulaşılabilir. Bunun sebebi ise Kıbrıslı Türklerin göç tarihinin çok daha eski yıllara uzanmasıdır.

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

Londra'daki Türk göçmen çocuklarının okullardaki durumuna bakılacak olursa; Londra'da bulunan bütün göçmen topluluklarına kıyasla Türklerin okul başarı durumları oldukça düşüktür (Mehmet Ali, 2001; Enneli, 2005). Kıbrıslı ve Türkiyeli göçmenler içindeki göçmen çocuklarına bakıldığı zaman Kıbrıslı göçmenlerin başarı durumu Türkiyeli göçmenlere göre daha yüksek olduğu görülür. Kıbrıslı Türk öğrencilerin büyük bir çoğunluğu İngiltere'de doğmuştur. Hatta ebeveynleri de İngiltere'de doğmuştur. Dolayısıyla Türkiyeli Türkler göre dil sorunu ve uyum sorunlarını daha az yaşarlar. Bundan dolayı Kıbrıslı Türklerin okul başarıları Türkiyelilere göre daha yüksektir. Türkiyeli göçmenler arasında ise Türkiye'nin Kürt kökenli vatandaşlarının okul başarı durumları daha düşüktür. Bu durumun birçok sebebi olmasına rağmen en önemli sebep İngiltere'ye daha geç geldikleri için dil ve uyum sorununu daha çok yaşamalarıdır. Göçmen toplulukları arasındaki bu farklılığa rağmen, genel olarak Londra'daki Türk topluluğunun diğer göçmen gruplarına kıyasla okul başarı seviyeleri daha düşüktür.

Londra'da Türklerin istihdam alanlarına bakıldığı zaman bu konunun oldukça çeşitli olduğu görülmektedir. Ayrıca geçmişten günümüze bir değişim göstermiştir. Londra'ya ilk gelen Türkler olan Kıbrıslı Türklerin varlığı 1920'li yıllara kadar gitmektedir. Ancak bu sayı 1940'larda artmıştır. Bu dönemde gelenler ayakkabıcılık, tekstil, lokantacılık gibi alanlarda işçi olarak çalışmışlardır (Mehmet Ali, 2001). Daha sonraları çoğu Kıbrıslı Türk bu sektörlerde kendi işini kurmuştur. Daha sonra gelen Türkiyeli göçmenler de hemen hemen Kıbrıslı Türklerle aynı işlerde çalışmışlardır. 1990'lı yıllardan sonra tekstil sanayinin çöküşü ile fabrikalar ve atölyeler kapanmıştır. Buna bağlı olarak birçok kişi işsiz kalmıştır ve yeni iş alanlarına yönelmişlerdir. Bu iş alanlarından en önemlisi gıda sektörüdür. Günümüzde Londra'da Türkler denilince kebabçılık, restorancılık, market ve büfe işletmeciliği gibi işler ilk akla gelen alanlardır. Bu konu ikinci bölümün 'İş emek mekânları' başlığında ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

1.2. Londra'daki Türklerin Mekânsal Dağılımı

Bu bölümde ilk olarak Londra'daki Türklerin kısa yerleşme tarihçesi ifade edildikten sonra Londra'daki Türklerin günümüzdeki mekânsal dağılımı ele alınacaktır. İngiltere'deki Türkler denilince akla

ilk gelen yer Londra'dır. Çünkü İngiltere'ye göç eden Türklerin büyük bir çoğunluğu Londra'ya yerleşmiştir. Bu oran değişse de günümüzde İngiltere'de yaşayan Türklerin yaklaşık yüzde %75'i Londra'da yaşamaktadır (Mehmet Ali, 2001). Daha önce de ifade edildiği gibi, Londra'ya ilk gelen Türkler Kıbrıslı Türklerdir. Dolayısıyla Londra'da Türklerin yerleşme tarihi anlaşılacak isteniyorsa özellikle 1950'lerden sonra gelen Kıbrıslı Türklerin nerelere yerleştiği ve yerleşme süreçlerinin nasıl geliştiğine bakmak gereklidir. King ve Bridal (1982)'e göre Londra'daki ilk yerleşmeler küçük bir ölçekte ve sınırlı bir bölgede olmuştur. Belli bir zenginliğe ulaştıktan sonra ise yerleşme şekilleri değişmiştir. 1951 yılında Kıbrıslılar Camden, Islington ve Westminster civarında yoğunlaşmıştır. Yani "1950'lerde Kıbrıslı Türkler merkezi Londra'da iskan ediliyorlardı" denilebilir. Hatta Camden için 'Küçük Kıbrıs' ifadesi kullanılmaya başlanmıştır. 1961'de Westminster'de Kıbrıslıların nüfus yoğunluğu azalırken Islington ve Camden'da aynı kalmıştır. 1966 yılında Camden'daki Kıbrıs nüfusu düşmeye başlamıştır. Bu dönemde Kıbrıslı Türkler merkezi Londra'dan nispeten merkezden daha uzak bölgelere taşınmışlardır. Bu yıllarda Haringey Kıbrıslılar için popüler ilçe olarak ortaya çıkmıştır. Bu ilçede 1961 ve 1966 yılları arasında Kıbrıslı nüfusu ikiye katlanmıştır. Peki, neden ilk göç edenler merkezi Londra'yı tercih ederken daha sonra buralardan ayrılmışlardır? Kıbrıslılar Londra'ya ilk geldiklerinde ucuz ev bulabilecekleri ve kalifeye elemansa ihtiyaç duyulmayan işlere yakın yerleri tercih etmişlerdir. Camden, Westminster ve Islington, ticaret ve eğlence merkezi olan West End'e yakın yerlerdir. Ayrıca, bu bölge savaş sonrasında giyim sanayisinin hakim olduğu bölgedir. Kıbrıslılar bu bölgede otellerde, cafelerde ve tekstil fabrikalarında iş bulmuşlardır. Dolayısıyla daha kolay iş buldukları bu bölgelere yakın yerlere yerleşmeyi tercih etmişlerdir. Her yeni gelen de tanıdığı ya da bir akrabası aracılığıyla iş ve barınma sorununu çözdüğü için zamanla Türklerin bu bölgelerdeki nüfusu artmıştır. Londra'ya ilk göç eden Kıbrıslı Türkler genelde Kuzey Londra'ya yerleşmişlerdir. Ancak Kuzey Londra'ya göre daha az olsa da Güney Londra'ya yerleşen Türklerde mevcuttur. Özellikle Southwark ilçesinde Peckham bölgesi Türkler tarafından tercih edilmiştir. Londra'da Kıbrıslı Türkler tarafından ilk kurulan camilerden birisinin de Peckham'da olması buraya yerleşmeyi kanıtlayan en güzel göstergelerden birisidir.

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

Daha önce ifade edildiği gibi, Kıbrıslı Türkler, Kıbrıslı Rumlardan sonra Londra'ya gelmişlerdir. Ladybury (1977)'e göre bu sebepten dolayı Kıbrıslı Türkler iş ve barınma sorununu çözmede Kıbrıslı Rumlara bağlı kalmışlardır. 1974'e kadar iki toplum iyi ilişki içindedir. İlk göç zamanlarında iş ve barınma sorununu çözmede Kıbrıslı Rumlara bağlı olan Türkler bir süre sonra kendi iş yerlerinin, tekstil fabrikalarının sahibi olmuşlardır ve artık kendi kendine yetebilen bir topluluk haline gelmişlerdir. Bu durum yerleşim şekline de yansımıştır. Robins ve Aksoy (2001:21) bu durumu şöyle anlatır: Kıbrıslı Türkler Londra'ya ilk geldikleri zaman Camden ve Euston bölgesine yerleşmişlerdir. Daha iyi evler alabilecek güce eriştikleri zaman Seven Sisters, Haringey, PalmersGreen'e taşınmışlardır ve bu bölge Enfield'e kadar uzanmıştır. Günümüzde Kıbrıslı Türkler Kuzey ve Kuzeydoğu Londra'da yoğun bir şekilde yerleşmişlerdir: Barnet, Enfield, Edmonton, WoodGreen, PalmersGreen, Islington, Stoke Newington, Haringey, Hackney ve Tottenham bu yerlerden en öne çıkanlarıdır. Güney Londra'da Kıbrıslı Türklerin yoğunlaştığı yerler ise ElephantandCastles, Lewisham, Southwark, Peckham ve Croydon'dır.

Londra'ya gelen ikinci büyük Türk göçmen topluluğu ise Türkiye'den gelen göçmenlerdir. Kıbrıslı Türkler'den çok daha sonra göç eden Türkiyeli Türkler yerleşme şekli bakımından hemen hemen Kıbrıslı Türklerle aynı yolu izlemişlerdir. Hatta Kıbrıslı Türklerin varlığı Türkiyeli Türklerin yerleşme şeklini etkilemiştir. Türkiye'den gelen göçmenler iş ve barınma sorununu daha kolay çözmek amacıyla Kıbrıslı Türklere yakın olan yerlere yerleşmeyi tercih etmişlerdir. İngiltere'ye göç eden Kıbrıslı Türkler nasıl daha önce göç etmiş Kıbrıslı Rumlara yakın yerlere yerleşmişlerse, Türkiye'den İngiltere'ye göç edenlerde Kıbrıslı Türklere yakın yerlere yerleşmeyi tercih etmişlerdir. 1970'li ve 1980'li yıllarda Türkiye'den göç edenler aynen Kıbrıslı Türklerde olduğu gibi tekstil sektörü, market, büfe işletmeciliği gibi hizmet ve parakende sektörlerinde çalışmışlardır. 1990'larda İngiltere'deki tekstil sektörünün zayıflamasıyla beraber bu sektörde çalışan Türkler özellikle hizmet sektörüne kaymışlardır. Şu an Türklerin büyük bir çoğunluğu market işletmeciliği, kebabçılık, büfe işletmeciliği gibi işlerde çalışmaktadır. Ayrıca altını çizmek gerekir ki, Kıbrıslı Türklerde olduğu gibi Türkiye'den İngiltere'ye gelen göçmenlerin büyük bir çoğunluğu Londra'da yaşamaktadır.

Yılmaz (2005) ve Ansari (2004)'ye göre Birleşik Krallık'taki Türklerin yüzde 90'i Londra'da yaşar ve az önce ifade edildiği gibi Türkiye'den Londra'ya göç eden Türkler iş ve barınma sorununu daha kolay çözebilmek amacıyla Kıbrıslı Türklerin olduğu yerlere yerleştiği için Türkiyeli Türklerle Kıbrıslı Türkler içiçedir. Günümüzde Türkiyeli Türkler aynen Kıbrıslı Türkler gibi Kuzey ve Kuzeydoğu Londra'da yoğun bir şekilde yerleşmişlerdir: Enfield, Edmonton, WoodGreen, PalmersGreen, İslington, StokeNewington, Harringey, Hackney ve Tottenham, Barnet bu yerlerden öne çıkanlarıdır. Güney Londra'da Türkiyeli Türklerin yoğunlaştığı yerler ise ElephantandCastles, Lewisham, Soutwark, Peckham ve Croydon'dur.

Kısaca özetlemek gerekirse; Göçler ilk başladığından günümüze kadarki süre içinde İngiltere'de yaşayan Türklerin büyük bir çoğunluğu Londra'da yaşamaktadır. Oran kesin olmamakla beraber İngiltere'deki Türklerin yaklaşık %75'ini Londra'dadır. 1950'lerde Londra'ya ilk gelen Kıbrıslı Türkler daha çok merkezi Londra'ya yerleşmişlerdir. Ancak zamanla maddi durumları düzelince şehrin daha sakin yerlerine taşınmışlardır. Türkiye'den gelen göçmenlerde aynı şekilde daha çok Kuzey Londra'ya yerleşmişlerdir. Batı Trakya gibi diğer yerlerden gelen Türkler ise belli bir yerde yoğunluk göstermemektedirler. Sayıca çok az oldukları için görünürlükleri de neredeyse yok gibidir.

Londra'daki Türklerin kısa yerleşme tarihinin ifade edilmesinden sonra şimdi ise Londra'daki Türklerin günümüzdeki mekânsal dağılımı üzerine durulacaktır. Bu yapılırken, daha önce ele alınan kısa yerleşme tarihçesi de göz önünde bulundurularak yaklaşık altmış yıllık mazisi olan Londra'daki Türklerin günümüzde hangi bölgelerde yoğun oldukları ya da görünür oldukları sorularına cevap aranacaktır.

Londra'daki Türk nüfusunun nerelerde yoğun olduğuna geçmeden önce İngiltere'de Türk nüfusunun nerelerde yoğun olduğuna bakmak faydalı olacaktır. En son yapılan nüfus sayıma göre İngiltere'de Kıbrıslı ve Türkiyeli doğumluların büyük bir çoğunluğu Londra'da yaşamaktadır. Buna göre İngiltere'deki 91,115 Türkiye doğumlu nüfusun %65.4'ü yani 59,596 kişi Londra'da yaşamaktadır. Geri kalan nüfusun İngiltere'nin kuzeyinde ve doğunda yoğunlaşması ayrıca dikkat çekici bir özelliktir. İngiltere'nin kuzeyinde ve ortasında Türkiye doğumlu nüfus oldukça azdır. Bu mekânsal dağılım Kıbrıslı doğumlular içinde benzer

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

bir şekildedir. İngiltere’de Kıbrıs doğumlu 76,973 kişi bulunmaktadır ve nüfusun büyük bir bölümü (%53.2) Londra’da yaşamaktadır (Tablo 2).

Tablo 2: İngiltere’deki Kıbrıs ve Türkiye doğumlu nüfusun bölgelere göre dağılımı

Bölge	KıbrısDoğumluNüfus	ToplamKıbrıslı Nüfus İçindeki Payı (%)	Türkiye Doğumlu Nüfus	Toplam Türkiyeli Nüfus İçindeki Payı (%)
Londra	40,931	53,2	59,596	65.4
North East	1,318	1.7	1,054	1.6
North West	4,281	5.6	3,403	3.7
Yorkshire ve theHumber	3,226	4.2	3,179	3.5
East Midlands	3,936	5.1	2,923	3.2
West Midland	3,567	4.6	2, 309	2.5
East	6,285	8.1	5, 908	6.5
South East	8,099	10.5	7, 816	8.6
South West	4,126	5.4	3,296	3.6
Galler	1,204	1.6	1,631	1.8
Toplam	76,973	100	91,115	100

Kaynak: 2011 Nüfus Sayımı, ONS

Tekrar altını çizmek gerekirse, Kıbrıs doğumlu nüfus denildiği zaman hem Türkler hem de Rumlar kastedilmektedir ve bu nüfusun ne kadarının Türk olduğu bilinmemektedir. İkinci ve üçüncü nesiller İngiltere’de doğdukları için nüfus sayımında Kıbrıslı ya da Türkiyeli olarak gözükmemektedirler. Bir diğer altı çizilmesi gereken husus ise, nüfus sayımı formlarını doldurmayan, oturma hakkı olmamasına rağmen İngiltere’de ikamet eden Türklerin varlığı dikkate alınırsa bu nüfusun daha fazla olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz. Buna göre, nüfus sayımı verilerinin haricinde Home Office gibi resmi kurumların yaptığı açıklamaların ve daha önce yapılmış çalışmaların ışığı altında İngiltere’de Kıbrıslı ve Türkiyeli olmak üzere toplam 250 bin civarında Türk vardır denilebilir ve bu nüfusun yaklaşık 185 bini, yani yaklaşık yüzde 75’lik bir kısmı Londra’da yaşamaktadır

Londra'da kuzey-güney ayrımı şehrin birçok alanına yansıdığı gibi göçmen nüfuslarının dağılımına da yansımıştır. Londra'daki göçmenlerin büyük bir çoğunluğu Kuzey Londra'da yaşamaktadırlar. Bu bağlamda, Londra'daki Türklerin dağılımı diğer göçmen topluluklarıyla paralellik göstermektedir. Yani Londra'daki Türklerin büyük bir bölümü Kuzey Londra'daki ilçelerde bulunmaktadır. Londra'da Türk varlığı denildiği zaman ilk olarak akla gelen Enfield, Harringey ve Hackney ilçeleridir. Bu bölgelerde yapılacak kısa bir gezi bile Türk izlerinin görülmesini sağlar. Özellikle ana caddelerdeki dükkânların Türkçe tabelaları bölgedeki Türk varlığının en önemli kanıtıdır. Peki Londra'daki Türk nüfusun ilçelere göre nüfus dağılımı nasıldır? Bu dağılım ele alınırken 2011 nüfus sayımı verileri esas alınacaktır. Daha önce sürekli ifade edildiği gibi bu veriler tartışmalıdır ancak nüfusun ilçelere

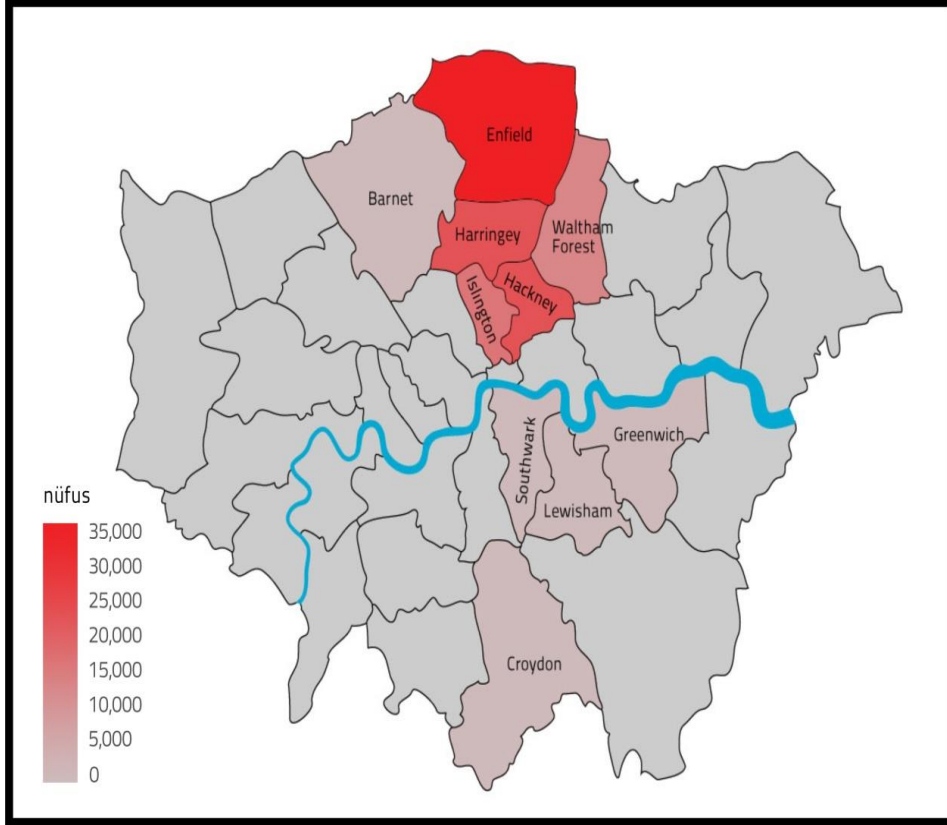
Bölge (İlçe)	Türkiye Doğumlu Nüfus	Türkiye Doğumlu Nüfus İçindeki Payı (%)
Enfield	13,968	23.5
Harringey	10,096	17.0
Hackney	8,982	15.0
Islington	3,777	6.3
WalthamForest	3,279	5.5
Barnet	1,952	3.3
Croydon	1,382	2.3
Diğer ilçeler	16,160	27.1
TOPLAM	59,596	100

Kaynak: 2011 Nüfus Sayımı, ONS

2011 nüfus sayımına göre 59,596 Türkiye doğumunun bulunduğu Londra'da Türkiye doğumluların en fazla olduğu ilçe ise 13 bin 968 kişi ile Enfield olurken burayı sırasıyla 10 bin 096 kişi ile Haringey, 8 bin 982 kişi ile Hackney, 3 bin 777 kişi ile Islington ve 3 bin 279 kişi ile Waltham Forest izlemektedir. Bütün bu ilçelerin hepsi Kuzey Londra'dadır. Merkez Londra olarak kabul edilen City 19 kişi ile başkentteki Türkiye doğumluların en az yaşadığı bölge olurken, zengin bölgeler arasında bulunan Kensington ve Chelsea'da 869, Richmond'da ise 387 kişi Türkiye doğumlu olduğunu ifade etmiştir. 1,382 kişi ile Croydon kenti, Güney Londra'da yaşayan Türkiyelilerin en yoğun

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

yaşadığı bölge olurken, Barnet 1,952 kişi ile Türkiye doğumluların en yoğun olduğu bölgeler arasındadır (Tablo 3 ve Harita 1).

Harita 1: Londra'da Türk nüfusunun yoğun olduğu yerler

Türkiye doğumlu nüfus Enfield'de beyaz İngilizlerin ardından en kalabalık göçmen topluluğudur. Türkiye doğumluların yine yoğun olarak buldukları Haringey'de ikinci, Hackney'de üçüncü ve Islington'daki dördüncü en kalabalık etnik topluluktur. Kısacası, Londra'daki toplam Türkiye doğumluların %55.5'i Türklerin en yoğun olduğu Kuzey Londra'daki Enfield, Haringey ve Hackney ilçelerinde bulunmaktadır. Bu üç ilçedeki Türk nüfusunun İngiltere'deki toplam Türk nüfusuna oranı ise %37'dir.

2011 yılı nüfus sayımına göre Londra'da Kıbrıslıların sayısı 40,931'dir. Bu sayı 2001 yılı nüfus sayımında yaklaşık 44 bindir. Sayının

düşmesi Londra'daki Kıbrıslı Türklerin sayısının düştüğü anlamına gelmemektedir. Daha önce ifade edildiği gibi nüfus sayımında sorulan sorulardan kaynaklanan problemlerden dolayı Türk nüfusu hakkında kesin bilgi edinmek oldukça zordur. Bu durum Kıbrıslı Türkler söz konusu olunca daha da zorlaşmaktadır. Ancak yine de Kıbrıslı Türklerin mekânsal dağılımı göstermesi açısından faydalıdır. Dolayısıyla 2011 nüfus sayımına göre ifade edilen ilçelerde Kıbrıslı sayısı az gözüksede gerçekte bu bölgelerde en az Türkiyeli Türkler ve hatta daha fazla Kıbrıslı Türk vardır. O yüzden bu bölgelerdeki tüm Türklerin sayısının daha fazla olduğu bir gerçektir. Nüfus sayısı her ne kadar tartışmalı olsa da, bu bölümde nüfus sayısından ziyade nüfusun ilçelere göre dağılım oranlarına eğilmek daha faydalı olacaktır.

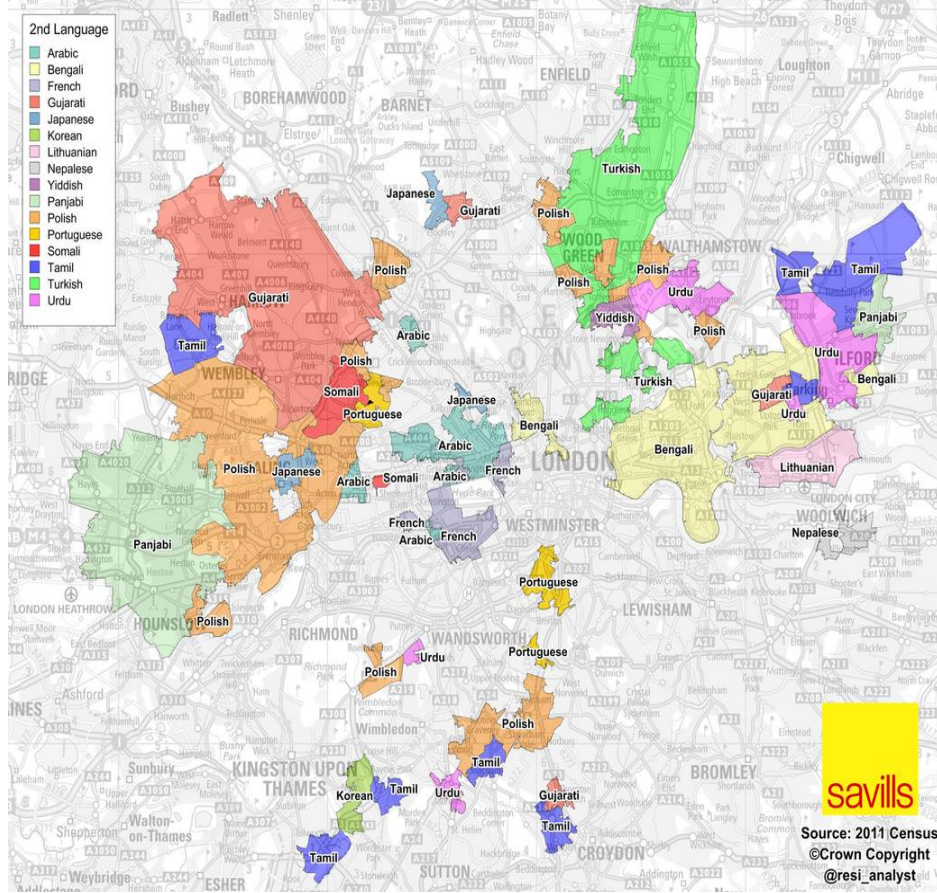
Londra'daki Türklerin mekânsal dağılımını ele almanın bir diğer yoluda Türkçe konuşulan yerlerin dağılımına bakmaktır. Londra'da Türkçe konuşulanların dağılımı nüfusun dağılımı ile paralellik göstermektedir. Buna göre Türkçe'nin en çok konuşulduğu bölgeler yine Kuzey Londra'daki Enfield, Harringey ve Hackney'nin oluşturduğu bölgedir (Harita 2)

Bu noktada Türklerin yoğun olduğu bölgelere ayrı ayrı bakmak dahadoğru olacaktır. Gerçi bu bölgeler idari olarak birbirinden ayrılırsa bir bütün olarak baktığımız zaman Türklerin yoğun olduğu ilçeler birbiri ile bitişiktir. Hatta Enfield, Harringey, Hackney, Islington, WalthamForest ve Barnet ilçeleri birbiriyle komşu olan ilçelerdir. Dolayısıyla Türklerin yoğun olduğu bölgeler denildiği zaman Kuzey Londra'da idari olarak ayrı ama Türklerin beşeri coğrafyası açısından bütün olarak bir bölge akla gelir.

Seçimlerde, özellikle yerel seçimlerde Türk nüfusunun temsil edildiği yerlerin varlığı Londra'da Türk nüfusunun mekânsal dağılıma ışık tutan bir diğer unsurdur. İngiltere'deki Türkler seçimlerde diğer göçmen grupları kadar aktif değillerdir. Şimdiye kadar Türk milletvekili ya da belediye başkanının olmaması bunun en güzel göstergelerinden biridir. Ancak 22 Mayıs 2014 yılında yapılan yerel seçimlerde eskiye nazaran çok daha fazla sayıda Türk belediye meclis üyesinin seçilmesi bu konuda Türklerin daha aktif olmaya başladığının kanıtıdır. Daha önceki yıllarda toplam 10 kişinin altında olan belediye meclis üyesi sayısı 2014 seçimlerinde 32 kişiye yükselmiştir. 83 Türk adayın katıldığı yerel

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

seçimlerden 32 kişi belediye meclis üyeliğini kazanmıştır. Ayrıca ifade etmek gerekir ki, belediye meclis üyelerinin ilçelere göre dağılımı nüfus dağılımı ile paralellik göstermektedir.

Harita 2: Londra'da konuşulan ikinci dillerin dağılımı (Savills, 2011)

Buna göre en fazla Türk belediye meclis üyesi sayısının bulunduğu ilçe 16 kişi ile Enfield'dir. Daha sonra sırasıyla 5 kişi ile Haringey, 4 kişi ile Hackney, 2 kişi ile Islington, 2 kişi ile Bexley, 1 kişi ile Havering, 1 kişi ile Camden ve 1 kişi ile Hillingdon ilçeleri gelmektedir.

Ayrıca bu dağılıma göre Türk belediye meclis üyelerinin neredeyse tamamı Türk nüfusun yoğun olarak bulunduğu Kuzey Londra'dadır. 32 Belediye meclis üyesinin 2 tanesi Güneydoğu Londra

(Bexley), 1 tanesi Batı Londra (Hillington), 1 tanesi Kuzeydoğu Londra (Havering) ve geri kalan 28 tanesi Kuzey Londra (Enfield, Harringey, Hackney, Islington, Camden) bölgesindedir. Belediye meclis üyesi seçilen Türklerin büyük bir çoğunluğu İşçi Partisi’den (24 kişi) seçilirken Muhafazakâr Parti’den seçilenler 7 kişi ve Liberal Demokrat Parti’den seçilen de 1 kişidir (Tablo 4).

<i>Tablo 4: 22 Mayıs 2014 yerel seçimlerine göre Londra’daki Türk belediye meclis üyelerinin ilçelere göre dağılımı</i>	
İlçe	Türk Belediye Meclis Üyesi Sayısı
Enfield	16
Harringey	5
Hackney	4
Islington	2
Bexley	2
Camden	1
Havering	1
Hillington	1
Toplam	32

1.3. Kuzey Londra’da Türklerin En Yoğun Olduğu Üç İlçe: Enfield, Harringey ve Hackney

İdari olarak birbirinden ayrı olan bu ilçelere bölgesel coğrafya bakış açısıyla bakılırsa, bir bütün olarak ‘Londra Türk Bölgesi’ denilebilir. Londra’da bulunan toplam Türk nüfusun yaklaşık olarak yüzde 55’nin yaşadığı bu bölge aynı zamanda Türk mekânlarının en çok gözle görünür olduğu yerdir. Elbette buralarda nüfusu fazla olan göçmen grubu sadece Türkler değildir. Çok kültürlü bir yapıya sahip olan Londra’da Türklerin yoğun olduğu bu bölgede birçok milletten göçmenler görmek mümkündür. Bu bölgeyi farklı kılan ise, Türklerin burada görünür ve hatırı sayılır bir varlığı olmasıdır. Hatta Enfield ilçesinde yerli halk olan Beyaz İngilizlerin ardından en fazla nüfusa sahip olan göçmen grubu Türklerdir. Kısaca, daha önce de belirtildiği gibi, Londra’daki Türk bölgesi denince akla Kuzey Londra’daki Enfield, Harringey ve Hackney ilçeleri gelir. Bu ilçeler idari olarak ayrı olsalarda, ilçelerin tümünün bir Türk bölgesi olarak düşünülmemelidir. Buna en güzel örnek ‘GreenLane’ caddesidir.

Londra’da Türkler denilince ilk akla gelen cadde olan GreenLane Caddesi oldukça uzun bir caddedir. 12 km uzunluğu olan bu cadde birden

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

fazla ilçenin içinden geçer. Caddenin güney ucu NewingtonGreen'den başlar. Cadde'nin başlangıç kısmı Islington'a komşudur ve Hackney'yi de içine alacak şekilde başlar. Caddenin başlangıç yeri olan NewingtonGreen bölgesi Türk nüfusunun yoğun olarak bulunduğu bölgedir. Hackney sınırları içinde olan Newington Green'den başlayan Green Lane Caddesi, Enfield sınırları içinde bulunan Winchmore Hill'e kadar gider. Newington Green'den yola çıkıldığı zaman cadde boyunca Manor House, Harringey, Turnpike Lane, Wood Green, Palmers Green'den geçilerek Winchmore Hill'e ulaşılır. Green Lane Caddesi'nin çevresindeki yerlerde de Türk nüfusu yoğundur.

Örneğin, Newington Green bölgesinin batısında bulunan Stoke Newington, Türk varlığının en görünür olduğu bir diğer yerdir. Manor House'un doğusunda bulunan Finsbury Park, Newington Green'in güney doğusunda bulunan Dalston Türklerin yoğun olduğu diğer bölgelerdir. Kısacası 'GreenLane' caddesi üzerinde ve bu caddesinin çevresinde bulunan yerler Londra'da Türklerin en yoğun olarak bulunduğu kesimdir. Hatta burası için 'Küçük Türkiye' ifadesi de kullanılmaktadır. Caddenin sosyolojik yapısı da farklıdır. Örneğin, Green Lane Caddesi'nin Harringey kısmında daha çok restoranlar vardır ve bu bölgede hâkim nüfus Türkiye'nin Kürt kökenli vatandaşlarıdır. Newington Green civarı ise daha çok sağ görüşlü ve milliyetçi insanların bulunduğu bölge olarak dikkat çekmektedir. Enfield Bölgesi ise daha çok Kıbrıslı ve Türkiyeli göçmenlerin konut alanları olarak dikkat çekmektedir. Tam da bu noktada Londra'daki Türk nüfusun en fazla olduğu üç ilçe olan Enfield, Harringey ve Hackney'e tek tek bakmak faydalı olacaktır.

Londra'da Türk nüfusunun en fazla olduğu Enfield'in 2011 yılı nüfus sayımlarına göre toplam nüfusu 312,466'dır ve bu nüfusun 13,968 kişisi Türkiye doğumludur. Bu nüfus sayımında nüfusun %64.9'u kendisini İngiltere doğumlu olarak beyan etmiştir. Enfield'deki etnisite dağılımına bakıldığı zaman nüfusun %40.5'i kendini Beyaz Britanyalı olarak ifade etmiştir. Beyaz İngilizlerden sonra en fazla orana sahip olan etnik grup Türklerdir. Bunun haricinde Siyahi Afrikalılar, Karayıblılar, Pakistanlılar diğer yüksek oranlara sahip etnik gruplardır. Nüfus sayımındaki problemleri göz önünde bulundurarak Enfield'da yaklaşık 30 bin kişinin olduğu tahmin edilebilir. Enfield Belediye meclis üyesi Ertan Ürer, bu rakamların gerçeği yansıtmadığını ifade etmektedir. Kendisinin 2008 yılında yaptığı bilimsel olmayan bir araştırmaya göre,

Enfield sınırları içinde yaşayan Türklerin sayısı 30 binin üzerindedir. Bütün bu veri ve tahminlerden hareketle Enfield bölgesinde 30 bin civarında Türk vardır denilebilir.

Merkezi Londra'nın kuzeyinde dış Londra'da (Outer London) bulunan Enfield bir sınır ilçesidir. İlçenin doğusu ve kuzeydoğusundaki mahallelerde daha çok Beyaz İngilizler yaşarken batı bölgesinde etnik çeşitlilik oldukça fazladır. Buna göre Türkler Enfield'in batısında, kuzeybatısında ve güneybatısında daha yoğun bir nüfusa sahiptirler. Edmonton Green, PalmersGreen, Enfield Lock, Turkey Street, Ponders End, South Gate, Haselbury, Jubilee, Bush Hill Park, South Gate Green, Wichmore Hill gibi mahalleler Türklerin yoğun olarak yerleştiği yerlerdir.

Londra'da Türk nüfusunun yoğun olduğu bir diğer ilçe ise Harringey'dir. Enfield'e göre şehir merkezine daha yakın olması bu bölgedeki Türk varlığının daha görünür olmasına sebep olmuştur. Çok kültürlü bir şehir olan Londra'da dünya mutfağına ait birçok örneği görmek mümkündür. Bu bağlamda, Türk restoranları denilince çoğu kişinin aklına Harringey gelir. Ayrıca bir diğer dikkat çekici husus, yine Harringey denildiği zaman daha çok Türkiye'nin doğu bölgesinden göç eden göçmenlerin varlığıdır. İlçe genelinde durum böyle olmasada, restoranların yoğun olarak bulunduğu bölgelerde restoran sahiplerinin ve çalışanlarının genelde Türkiye'nin doğu bölgesinden olması bunun bir kanıtıdır.

2011 nüfus sayımına göre Harringey ilçesinin toplam nüfusu 254, 926 kişidir. Bu sayıma göre Harringey'deki Türkiye doğumlu nüfusun sayısı ise 10,096'dır. Harringey'de aynen çevre ilçelerde olduğu gibi son yıllarda Polonyalı göçmen sayısı artmıştır. Bunu caddelerdeki tabelalardan da görmek mümkündür. İlçe sınırları içinde birçok göçmen grubu vardır. 2011 yılı nüfus sayımına göre Harringey sınırları içinde Beyaz İngiliz olmayanların oranı %65'tir. Bu oran Londra ortalaması olan %55'in çok üstündedir. Harringey'de de dağılımına bakıldığında zaman yüksek orana sahip gruplar Türkler, Polonyalılar, Siyahi Afrikalılar, Karayiblilerdir. Harringey'deki Türkler ilçenin hemen hemen her tarafında mevcuttur. Ancak daha yoğun olarak buldukları semtler ise White Hart Lane, Seven Sisters, Tottenham Hale, Tottenham

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

Green, Harringey, Noel Park, Hornsey, Alexandra, Bowes, Bruce Grove semtleridir.

2011 nüfus sayımına göre 246,270 nüfusu olan Hackney ilçesi Türklerin yoğun olarak bulunduğu bir diğer ilçedir. Bu nüfus sayımına göre Türkiye doğumluların sayısı 8,962'dir. Merkezi Londra'ya yakın bir semt olarak kabul edilen Hackney sınırları içinde birçok göçmen grubu vardır. Bu grupların başında Siyahi Karaibliler, Siyasi Afrikalılar, Türkler, Polonyalılar başta gelmektedir. Aynen Harringey'de olduğu gibi Hackney'de de Beyaz İngilizlerin oranı Londra ortalamasının altındadır. Yani bu ilçede birçok ülkeden gelen göçmenler bölgesidir. Green Lane Caddesi'nden sonra Türklerin en fazla görünür olduğu cadde olan Stoke Newington High Street Caddesi bu ilçe sınırları içinde bulunmaktadır.

İlçe Adı	Türklerin yoğun olarak bulunduğu mahalleler
Enfield	Edmonton Green, Palmers Green, Enfield Lock, Turkey Street, Ponders End, South Gate, Haselbury, Jubilee, Bush Hill Park, South Gate Green, Wichmore Hill
Harringey	White Hart Lane, Seven Sisters, Tottenham Hale, Tottenham Green, Harringey, Noel Park, Hornsey, Alexandra, Bowes, Bruce Grove.
Hackney	Dalston, Stoke Newington Central, Lordship, King Park, Hackney Central, Hackney Down, Chattam, Brownswood, De Beauvoir, Haggerston.

Bu cadde üzerinde Türklere ait restoran, market çiçekçi, berber, kitapçı, büfe, kafe vb yerler bulunduğu gibi, aynı zamanda Türk topluluğuna ait Aziziye Camii de bu caddenin üzerindedir. Londra Alevi Derneği ve Cemevi de bu caddenin hemen yakınında bulunmaktadır. Kısacası, bu cadde Green Lane'den sonra Türklerin en fazla görünür olduğu ve Türklerle özdeşleşmiş ikinci caddedir. Türk nüfusunu Hackney ilçe sınırlarında hemen hemen her semtte mevcuttur. Ancak yoğun olarak bulunduğu semtler ise Dalston, Stoke Newington Central, Lordship, King Park, Hackney Central, Hackney Down, Chattam, Brownswood, De Beauvoir, Haggerston semtleridir (Tablo 5).

1.4. Londra'da Türklerin Bulunduğu Diğer İlçeler

Londra'da Türk nüfusun yoğun olarak bulunduğu Enfield, Harringey ve Hackney ilçeleri kadar olmasada Londra'nın diğer

ilçelerinde de Türk nüfusunun nispeten yoğun olduğu yerler vardır. Bunlardan ilki, Kuzey Londra'da bulunan Islington, WalthamForest ve Barnet ilçeleridir. Diğeri ise Güney Londra'da Türklerin az da olsa nispeten yoğun olduğu Southwark, Lewisham, Croydon, Greenwich gibi ilçelerdir.

Islington, WalthamForest ve Barnet ilçeleri birçok göçmen nüfusa sahip ilçelerden birisidir. Bu ilçedeki Türkler hakim azınlık grup olmasalarda, yine de dikkate değer bir varlık söz konusudur. 2011 nüfus sayımına göre Türkiye doğumluların sayısı sırasıyla Islington'da 3,777, WalthamForest'da 3,279 ve Barnet'te 1,952'dir. Bu üç ilçedeki toplam Türkiye doğumluların sayısı 9,008'dir ve buda yaklaşık Londra'daki toplam Türk nüfusunun yüzde 15'ine denk düşer. Bu üç ilçedeki Türkiye doğumluların sayısı Londra'daki en fazla Türk nüfusun bulunduğu üçüncü ilçe ile Hackney'deki kadardır.

Islington, Waltham Forest ve Barnet Kuzey Londra'daki tüm ilçeler gibi birçok farklı göçmen topluluğunun bulunduğu ilçelerdir. Siyahi Karayipliler, Fransızlar, Polonyalılar, Siyahi Afrikalılar göçmen topluluklarından bazılarıdır. Islington Avrupalı göçmenlerin biraz daha fazla olması sebebiyle ayrıca farklılık göstermektedir. Islington'daki Finsbury Park, Caledonian, Holloway, Highbury East, Barnbury, Bunhill gibi mahallelerde Türk nüfusu nispeten daha yoğun iken; Waltham Forest'te Chapel End, William Moris, Wood Street, Leyton, HatchLane, Endlebury, Chingford mahallerinde Türk nüfusu nispeten daha fazladır.

Güney Londra'daki Türkler kuzeye göre oldukça azdır. Bu konuda resmi ve kesin bir oran verilemese de tahminen Londra'daki tüm Türklerin yüzde onluk bir kısmı Güney Londra'da bulunmaktadır. Daha çok güneydoğu Londra'da bulunan Türklerin yoğun olarak bulunduğu semtler Lewisham, Southwark, Greenwich, Croydon ve Bexley'dir. Londra'ya ilk gelen Kıbrıslı Türklerin ikinci inşa ettiği caminin (Peckham Cami) güneyde olması bu bölgelere kuzeye göre daha az da olsa Türklerin yerleşmiş olduğunun göstergesidir. Güney Londra'da Türk göçmen topluluğu gibi diğer göçmen grupları da kuzeye göre nispeten daha azdır. Ancak son yıllarda özellikle Lewisham ve Croydon bölgesinden göçmen nüfusu artmıştır.

2. SONUÇ

Her göçmen topluluğunda olduğu gibi Londra'daki Türklerde de oldukça karmaşık bir yapı söz konusudur. Bu karmaşıklık sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik olarak birbirine geçmişliği ifade ettiği kadar bir topluluğun içindeki çeşitliliği de ifade etmektedir. Yani Londra'daki Türkler denildiği zaman yekpare ve tek tip bir topluluğun varlığı söz konusu değildir. Hem Kıbrıs'tan hem de Türkiye'den Londra'ya gelen göçmenler anavatandaki bütün çeşitlilikleri Londra'ya taşımışlardır. Bu bağlamda, Londra'daki Türk nüfusun yoğun olarak bulunduğu yerlere 'Küçük Kıbrıs' ya da 'Küçük Türkiye' denmesi bir rastlantı değildir. Tam da bu noktada coğrafi bir bakış yani mekân perspektifli bir bakış, Londra'daki Türk göçmenlere ait olguların gerçekliliğini anlamak ve diğer çalışmalara zemin oluşturmak için oldukça önemlidir. Bu çalışmada, Londra'daki Türklere ait mekânların resmedilmesi bu amaç doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında Londra'daki Türklere dair yapılan çalışmalar Avrupa'nın diğer ülkelerindeki Türk göçmenlere ve İngiltere'deki diğer göçmen topluluklarına dair yapılan çalışmalarla kıyaslandığı zaman oldukça azdır. Hatta Londra'daki Türkler, Sonyel (1988)'e göre 'sessiz bir azınlık' ya da Enneli (2005)'ye göre 'görünmeyen' bir göçmen topluluğudur. Gerçekten de Londra'daki Türkler hem çıktıkları ülkede hem de geldikleri ülkede akademik çalışmalara daha az konu olmaktadır. Örneğin, Türkiye'deki akademik çevrelerde Avrupa'daki Türkler denilince ilk akla gelen ülke Almanya, Avusturya, Belçika gibi ülkelerdir ve akademik çalışmaların büyük bir çoğunluğu da bu ülkeler hakkındadır. İngiltere'deki akademik çevrelerde de benzer bir durum vardır. İngiltere'de göçmen toplulukları denildiği zaman nüfus olarak daha fazla olan Hindistan, Pakistan, Karaib Adaları gibi eski kolonyel ülkeler akla gelmektedir. Londra'daki Türk topluluğu diğer göçmen grupları ile kıyaslandığı zaman Sonyel ve Enneli'nin ifade ettiği gibi gerçekten de 'görülmeyen ve sessiz bir azınlık' durumundadır. Bu durumun en önemli sebebi, Londra'daki Türklerin nüfus olarak daha az olmaları olsa da bir diğer sebep, Londra'daki Türklerin İngiltere toplumu içinde kültürel, siyasi ve ekonomik olarak yeterli ölçüde aktif olmamalarıdır.

Bu ifadelerden elbetteki Londra'daki Türk toplumunun tamamen yok sayıldığı ya da hiç görünmediği anlamı çıkarılmamalıdır. Bu bağlamda, altmış yıldır Londra hayatında bulunan Londra Türklerinin kendine özgü bir göç hikâyesi olduğunun altı çizilmelidir. Örneğin, Londra'daki Türkleri hem İngiltere'deki göçmen gruplarından hem de dünyanın başka ülkelerindeki Türk göçmenlerden farklı kılan birçok özellikten en başta geleni, Londra Türkler denilince ilk olarak Kıbrıslıların ve sonra da Türkiyelilerin akla gelmesidir.

Londra'daki Türklere ait mekânların içinde birçok şey barındırdığının altını çizmekte fayda vardır. Londra'daki bir Türk mekânı, anavatanından beslenen duygu ve fikirlerle diasporik öğeler taşıyabilir. Aynı zamanda yaşanan ülkeden ya da başka yerlerden özellikleri de bulunabilir. Yani, Londra Türk mekânlarında hem diasporaya hem de ulusaşırılığa ait öğeleri aynı anda görmek mümkündür. Bu bağlamda, Londra'daki Türk mekânları içinde birçok yere ait öğelerin etkileşim halinde olduğu ve bu özelliklerin değiştiği, dönüştüğü ve dönüştürdüğü mekânlardır.

Dünya üzerine dağılmış Türk göçmenlerin büyük bir çoğunluğunu Kıta Avrupası ülkeleri oluşturduğu için göç çalışmaları da daha çok bu ülkeler üzerine yoğunlaşmıştır. Özellikle Almanya, Belçika, Hollanda gibi ülkelerdeki, Türk göçmenlerine göre sessiz bir azınlık olarak kabul edilen İngiltere'deki Türk göçmenler üzerine daha çok çalışma yapılması buradaki göçmenleri anlamak için oldukça faydalı olacağı gibi aynı zamanda göç çalışmalarına farklı yorumlar da katacaktır. Londra'daki Türk göçmenleri üzerine yapılan çoğu çalışma sosyoloji kökenlidir. Bu çalışma ile Londra'daki Türklere ait mekânların genel olarak fotoğrafı çekilmeye çalışılmıştır ve böylece daha sonra yapılacak çalışmalara mekânsal bir zemin oluşturmak amaçlanmıştır. Londra'daki Türklere dair Sosyal Bilimlerin çeşitli dallarında yapılacak çalışmalar göç olgusunu daha iyi anlamaya faydalı olacağı gibi göç ve göçmenlere dair daha spesifik konuların coğrafi bakış açısı ile çalışılması hem coğrafyaya derinlik kazandıracaktır hem de Londra'daki Türk mekânlarının daha kapsamlı ve derinlikli görülmesine katkı sağlayacaktır.

İngiltere'ye ilk göçler genelde iş amaçlı göçlerdir ancak 2005 sonrası göçlerin içeriğinin nispeten değiştiği gözlenmektedir.

Türkiye'den İngiltere'de eğitim almak ve dil öğrenmek amaçlı gelenlerin oranı artmaktadır. Bu göçmenlerin durumları genelde bütün göç tecrübesinin içine katılmaktadır. Oysa onların tecrübeleri eskisinden oldukça farklıdır ve bu son dönem göçmenler üzerine yapılacak çalışmalar bize oldukça farklı bulgular gösterecektir.

Londra'da doğup büyüyen ikinci ve üçüncü nesil göçmenler arasında özellikle iyi eğitim almış olanlar iki dilli olmanın avantajı ile Türkiye'de iş bulup çalışmaktadır. Geri dönüşler üzerine yapılacak çalışmalar göç ve geri dönüş olgusunu daha derinlemesine göstereceği gibi bu iyi eğitim almış göçmenlerin Türk devletine ve toplumuna daha etkin bir şekilde nasıl bir katkı sağlayacaklarına dair sorulara yetkin cevaplar sunacaktır. Ayrıca ulaşım imkânlarını gelişmesine bağlı olarak birinci kuşak göçmenler emekli olduktan sonra vakitlerinin bir bölümünü İngiltere'de bir bölümünü de Türkiye'de geçirmektedirler. Bu tip göçmen grubu üzerine yapılacak çalışmalar göçmenlerin mekân ile kurdukları ilişkiye dair bizlere oldukça ilginç tecrübeler ve fikirler sunacaktır.

Londra'daki göçmenlere dair son dönem çalışmalar daha çok uluslaşırılık ve kimlik kavramlarını kendilerine dayanak almaktadır. Bu çalışmalar literatüre oldukça katkı sunsalar da bir yönü ile eksiktirler. Diaspora ve uluslaşırılık kavramlarını keskin olarak ayırmanın mümkün olduğunu göz önüne alırsak devletlerinde yeni küresel duruma uyum sağladığını ve dolayısıyla uluslaşırılık kavramlarını tek yönlü düşünmenin göç olgusunu tam olarak anlamada yeterli olmadığı açıktır. Yapılacak çalışmalarda uluslaşır ve diaspora kavramlarının içiçe geçtiği ve hatta en an uluslaşır organizasyonlar kadar devletlerin de yeni duruma uyum sağladığı göz önüne alınmalıdır. Bu bağlamda uluslaşır mekânlar kavramı ile göç olgusuna daha geniş bakmaya çalışan uluslaşır çalışmaların içine diasporaya ait mekânlarında katılması gerektiği ve hatta günümüz göç mekânları anlamak için ikisinin birlikte var olduğunu kabul eden bir mekânsal çerçeve oluşturmak daha faydalı olabilir.

İngiltere'deki Türklerin İngiltere'de uzun bir geçmişi olmasına rağmen toplumsal, siyasi, kültürel, eğitsel olarak iyi örgütlenemedikleri gözlenmektedir. Hatta toplumsal organizasyonlar arasındaki birbirini karalayıcı söylemler ve faaliyetler dikkate değer olduğu gibi aynı zamanda zaten kötü şartlarda olan organize olma halini daha da olumsuz etkilemektedir. İngiltere'deki Türkler, İngiliz siyasi hayatında neredeyse

yok gibilerdir. Bu durum toplumun sesinin cılız olduğunun bir diğer göstergesidir. İngiltere'deki Türk toplumunun sorunlarını çözmek ve bu sorunlarla ilgili kamuoyu oluşturmak amacıyla İngiliz siyasi hayatında daha aktif olunmalıdır. Yaklaşık yarım asrı aşan bir süredir İngiltere'de bulunan Kıbrıslı Türkler ve Türkiyeli Türklerin toplumsal ve kültürel faaliyetlerde daha organize olması ve bu organizasyonların günü kurtarmaktan ziyade daha planlı faaliyetler yapması, İngiltere'deki Türklerin etkisi olan daha güçlü bir yapıya sahip olmasını sağlayacaktır. Özellikle ikinci ve üçüncü kuşak göçmenlerin okullardaki başarı durumunun diğer göçmen gruplara göre daha az başarılı olması ve bu durumun geçmişten günümüze daha da olumsuz bir durum göstermesi ayrıca üzerinde durulması ve çözüm bulunması gereken bir durumdur. Diasporada yaşayan göçmenlerde gözlemlenen plansızlık ve programsızlık Türk devletinin diasporaya bakışında da gözlemlenmektedir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin özellikle Türk dilini ve kültürünü yaşatmak amacıyla yaptığı faaliyetler daha planlı ve programlı olursa faydasının artacağı da muhakkaktır. Aksi takdirde bir kısır döngünün içine hapsolmakta mümkündür. Türkiye yurt dışındaki soydaşları için bir faaliyet yapacağı zaman oradaki insanların koşullarını göz önüne almalıdır ve faaliyetleri ona göre planlamalıdır. Kısacası, diasporada yaşayan Türklerin sorunlarının çözümü ve Türk devletinin diasporaya yönelik faaliyetleri için daha planlı, programlı ve organize olunması sorunların çözümü için faydalı olacağı gibi göçmenlerin yaşadıkları ülke ve anavatanları ile var olan aidiyet bağlarının daha derin ve sağlıklı gelişmesini sağlayacaktır. Bu alanlarda yapılacak görsel ve yazılı çalışmalar gelecek adına oldukça faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Ansari, H. (2004). *The infidel within: Muslims in Britain since 1800*, C. Hurst & Co. Publishers, London.
- Constantinides, P. (1977). "*The Greek Cypriots: factors in the maintenance of ethnic identity*", in Watson, J.L. (ed.) *Between Two Cultures: Migrants and Minorities in Britain*, Oxford, Basil Blackwell, 269-300.
- Düvel, F. (2000). *Turkish Migration to the UK*, Oxford, Centre on Migration, Policy and Society (COMPAS).

LONDRA'DAKİ TÜRK NÜFUSUNUN MEKANSAL DAĞILIMI

- Enneli, P., Modood, T., and Bradley, H. (2005). *Young Turks and Kurds: A set of 'invisible' disadvantaged groups*, York,, Joseph Rowntree Foundation/University of Bristol.
- Erdemir, A., and Vasta, E. (2007). "*Differentiating irregularity and solidarity: Turkish Immigrants at work in London*", COMPAS Working Paper (ESRC Centre on Migration, Policy and Society, University of Oxford) 42.
- Home Affairs Committee,(2011). *Implications for the Justice and Home Affairs area of the accession of Turkey to the European Union*, The Stationery Office, London.
- King, R., and Bridal, J. (1982). "*The changing distribution of Cypriots in London*", *Etudes Migrations*, 65, s. 93–121.
- Ladybury, S. (1977). "*The Turkish Cypriots: ethnic relations in London and Cyprus*", in Watson, J.L. (ed.) *Between Two Cultures: Migrants and Minorities in Britain*, Oxford, Basil Blackwell, 301-331.
- Mehmet Ali, A. (2001). *Turkish Speaking Communities and Education – No Delight*, Fatal Publications, London.
- Oakley, R. (1989). "*Cypriot migration to Britain prior to World War II*", *New Community*, Vol. 15, No. 4, s. 509–25.
- Önal, A. (2000). "*İngiltere'deki Türkiyeli Topluluk Üstüne Bir Çalışma*" <http://www.gazetem.net/bellekyazi.asp?yaziid=67/VeriBilgi15.10.2013>
- Robins, K., and Aksoy, A. (2001). "*From spaces of identity to mental spaces: lessons from Turkish Cypriot cultural experience in Britain*", *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 27 (4): 685-711.
- Sonyel, R. (1988). *The Silent Minority: Turkish Muslim Children in British School*, Cambridge, The Islamic Academy.

- TC Dışışleri Bakanlığı, (2013).“Yurt Dışında Yaşayan Türkler”,
[http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa/](http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa/VeriBilgi27)
VeriBilgi27 Nisan 2013.
- Thomson, M., Mai, N., and Keles, Y.(2007).2nd MIGSYS Report –
“Turks’ in the UK”. Brighton, Sussex Centre for Migration
Research.
- Thomson M., King, R., Keles, Y. and Mai, N.(2008) Turks in London:
Shades of Invisibility and Shifting Relevance of Policy in the
Migration Process Brighton, Sussex Centre for Migration
Research
- Uysal, A. (2014). Londra’da Türk Varlığı: Mekan ve Aidiyet,
Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul, İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, I. (2005).Muslim Laws, Politics and Society in Modern Nation
States: Dynamic Legal Pluralisms in England, Turkey and
Pakistan, Aldershot, Ashgate.